

הא מה אני מקיים "והניחו" בתחילת הפרשה? — זו תנופה.

והיינו, שתחילה מניח מביא הביכורים את הטנא עם הביכורים, ומניחו לפני המזבח. ולאחר הנחתו נוטלו משם הכהן, ומניפו, וחוזר ומניחו לפני המזבח, ומשם נטלוהו הכהנים לעצמם.

ופרכינן: ודלמא המשנה האומרת שביכורים טעונים תנופה ולינה אינה לפי רבי יהודה, אלא לפי רבי אליעזר בן יעקב היא, שגם הוא סובר שביכורים טעונים תנופה.

ואם כן, אין לנו ראייה שרבי יהודה, הסובר שביכורים טעונים תנופה, סובר גם שהם טעונים לינה?!

דתניא: [דברים כו] "ולקח הכהן הטנא מידך" — לימד על הביכורים שטעונין תנופה, דברי רבי אליעזר בן יעקב.

ומבאר הגמרא: מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב?

אתיא בגזירה שוה "יד יד", של ביכורים משלמים.

כתיב הכא בביכורים "ולקח הכהן הטנא מידך".

וכתיב התם [ויקרא ז] בשלמים "המקריב את זבח השלמים — ידיו תביאנה את אשי ה', את החלב על החזה יביאנו, את החזה — להניף אותו תנופה לפני ה'".

מה כאן בתנופת הביכורים כהן מניף — אף להלן בשלמים כהן מניף.

ומה להלן, בתנופת החלבים והחזה בקרבן

שלמים, בעלים מניף — אף כאן בתנופת ביכורים בעלים מניף.

הא כיצד?

כהן מניח ידו תחת יד בעלים, והיינו, שהכהן שם ידיו מתחת לתחתית הטנא, ואילו הבעלים אוחזים בשפת הטנא, ומניף.

ונמצא שמתקיימת מצות תנופה גם בכהן וגם בבעלים.

ועתה חוזרת הגמרא לדון בענין ברכת הזמן בשמיני, הלכה למעשה.

מאי הוי עלה להלכה?

רב נחמן אמר: אומרים זמן בשמיני של חג.

ורב ששת אמר: אין אומרים זמן בשמיני של חג.

והלכתא: אומרים זמן בשמיני של חג.

תניא כוותיה דרב נחמן: שמיני רגל בפני עצמו, לענין פז"ר קש"ב, וכפי שמפרטת הגמרא את ראשי התבות:

פיים בפני עצמו, שמגדילים בין כל המשמרות איזה משמר יזכה להקריב את הפר של מוסף. ואילו בימי חג הסוכות לא היו מגדילים, אלא היו כל המשמרות עובדות לפי הסדר הקבוע של המשמרות, היות והיה מספיק קרבנות לעבודת כל המשמרות בחג הסוכות.

זמן בפני עצמו, שמברכים עליו שהחיינו, כמו שמברכים על כל רגל.

רגל בפני עצמו, שאין יושבים בו בסוכה.

קרבן בפני עצמו, שאינו לפי מנין פרי החג, הפוחתים והולכים משלשה עשר פרים ביום הראשון עד שבעה פרים ביום השביעי, ולפי הסדר הזה היה צריך להביא ביום השמיני ששה פרים, ואין מביאים בו אלא פר אחד.

שירה בפני עצמו, שאומרים בו הלויים שיר שאינו קשור לחג הסוכות.

ברכה בפני עצמו, שמזכיר בתפילה את שמיני עצרת. ועוד, שמברכים בו את המלך בברכה מיוחדת.

מתניתין:

ההלל והשמחה בשלמי שמחה, ששנינו במשנה הקודמת שהם נוהגים **שמונה** ימים — **כיצד?**

מלמד, **שחייב אדם** בהלל שלם ובשמחה בשלמי שמחה, ובכבוד **יום טוב** האחרון של חג — **כשאר כל ימות החג**.

גמרא:

והוינן בחיוב השמחה בשמיני: **מנא הני מילי** שיש מצות שמחה גם בשמיני עצרת כמו בחג הסוכות עצמו?

דתנו רבנן: כיון שאמר הכתוב [דברים טז] בחג הסוכות "ושמחת בחגך", למה חזר הכתוב ואמר שוב "והיית אך שמח"?

לרבות לילי יום טוב האחרון [שמיני עצרת] לשמחה. לימד הכתוב שיזבח אדם ביום השביעי של סוכות שלמים, כדי שיוכל לשמוח באכילתם בליל יום טוב אחרון [שהרי אי אפשר לזבוח בלילה], ובכך הכליל

הכתוב את השמחה בליל יום טוב אחרון עם שבעת ימי חג הסוכות, על אף שליל היום השמיני אינו בכלל שבעת הימים.

ומכאן יש ללמוד בקל וחומר ליום השמיני, כי הלילה הוא טפל ליום, ואם התרבה הלילה לשמחה, קל וחומר ליום השמיני.

או אינו בא היתור של הפסוק **אלא** לרבות את **יום טוב הראשון** לשמחה, שיהיה חיוב לזבוח קרבן שלמים בערב יום טוב כדי לאכול את בשרו בשמחה בלילה.

ובא יתור הכתוב להשמיענו שיש חובת שמחה באכילת שלמים שנזבחו בערב יום טוב, כי אילולי היתור הזה היה מקום לומר שמצות שמחה במועדים היא רק כאשר יש זביחת שלמים בשעת שמחה.

כשהוא אומר "והיית אך שמח" — חלק הכתוב על ידי המילה "אך", שמשמעותה מיעוט וחילוק, את חיוב השמחה, ומיעט את ליל יום טוב מחיוב אכילת בשר שלמים לשמחה, ואין צורך לזבוח מערב יום טוב שלמים כדי לאוכלם ביום טוב לשמחה.

ומה **ראית לרבות** מיתור הכתוב את **לילי יום טוב** האחרון לשמחה בבשר שלמים, ולהוציא ממיעוט הכתוב את **לילי יום טוב הראשון** מהשמחה הזאת, ולא להיפך!?

מרבח אני לילי יום טוב האחרון — היות שיש שמחה לפניו. ומוציא אני לילי יום טוב הראשון, שאין שמחה לפניו.

מתניתין:

מצות ישיבת **סוכה**, ששנינו לעיל שהיא במשך **שבעה** ימים — **כיצד?**

ואין מדליקים את הנר בסוכה קטנה, הרי כשמדליק בה את הנר זה סימן שאינו מקיים בה עתה מצות סוכה.

ולא פליגי: הא — לך, לבני בבל שצריכים לישב בה למחר, לא יפחתנה אלא רק ידליק בה את הנר.

וחא — לחו לבני ארץ ישראל, שלא יישבו בה יותר, יפחתנה.

ופרכינן: **הא תינח סוכה קטנה, שאין מדליקים בה, והדלקת הנר היא סימן שיותר לא משתמשים בה למצוה.**

סוכה גדולה שמדליקים בה — מאי איכא למימר? כיצד יעשה בחוצה לארץ, שצריך לאכול בה בשמיני?

ומשנינן: **דמעיל בה שמעלה ומכניס בה מאני מיכלא, קערות של אכילה, לאחר שאכלו בהם, שהם כלים מאוסים, ואסור להכניסם לסוכה בחג הסוכות.**

וכמו דאמר רבא [לעיל כט א]: **מאני מיכלא כלי אכילה שהם מאוסים אחר האכילה מהם צריכים להיות בר ממטללתא, שחייבים להוציאם מן הסוכה לאחר הסעודה.**

אבל **מאני משתיא כלי שתיה שאינם מאוסים אפשר להשהותם לאחר ששתו מהם במטללתא, בסוכה.**

מתניתין:

א. **ניסוך המים — כיצד היה נעשה?**

צלוחית של זהב שהיתה מחזקת שלשה

גמר מלאכול את סעודתו ביום השביעי — לא יתיר את האגדים המחזיקים את סוכתו. והיינו, שלא יסתרנה, היות ועדיין חייב לישון בה או ללמוד בה, וכן אם ירצה לאכול סעודה נוספת הוא חייב לשבת בה.

אבל, מוריד הוא את הכלים הנאים ואת המצעות ושאר הדברים שהשתמש בהם במשך החג, החל מן שעת המנחה ולמעלה, מפני כבוד יום טוב האחרון של חג, שמראה בכך את הכנתו לקראת סעודת יום טוב אחרון בבית.

גמרא:

והוינן בה: **אם אין לו כלים להוריד — מהו? כיצד יעשה שיהיה לו מותר להמשיך ולאכול בסוכה ביום השמיני.** כי אם אינו עושה היכר לכך שאינו ממשיך לקיים מצות סוכה גם ביום השמיני, עובר הוא ב"בל תוסיף" כשממשיך לאכול ולישון בסוכה בשמיני.

ותמהינן: **כיצד יתכן שאין לו כלים כלל? אלא כי אשתמש בימי חג הסוכות בסוכה — במאי אשתמש?**

ומשנינן: **אלא, כך הוינן בה: אם אין לו מקום אחר שאליו הוא יכול להוריד כליו, ולאכול שם, אלא הוא צריך להמשיך ולאכול בסוכה — מהו? כיצד יעשה שלא יעבור ב"בל תוסיף"?**

רב חייא בר אשי אמר: פוחת בה בסכך הסוכה חלל אור שיש בו ארבעה טפחים, ופוסלה לסוכה.

ורבי יהושע בן לוי אמר: אין צורך לפוסלה, אלא דיו שיהיה מדליק בה את הנר. שהיות

לוגים מים היה ממלא מן מעין השילוח.

הגיעו נושאי הצלוחית ומלויהם ל"שער המים" שבעזרה — תקעו והריעו ותקעו, משום שמחה, לקיים את מקרא הכתוב "ושאבתם מים בששון".

עלה הכהן המנסך את המים בכבש המצוי בדרומה של העזרה, אל גגו של המזבח, ופנה שם למעלה מערבה לשמאלו, עד שהגיע לקרן הראשונה שהוא פוגש, שהיא הקרן הדרומית מערבית, שבסמוך לה הוא מקום ניסוך המים והיין.

ב. שני ספלים של כסף היו שם קבועים בקרן המערבית דרומית, שלתוכם נסכו את המים ואת היין.

רבי יהודה אומר: ספלים של סיד היו, אלא שהיו מושחרין פניהם מפני היין. והיו דומים לצבע הכסף, שהוא נוטה לגוון השחור יותר מן הסיד, הנוטה יותר לגוון הלבן.

ומנוקבין היו שני הספלים

ממ-ב כמין שני הוטמין דקין.

שהיה בקצה כל אחד משני הספלים מעין חוטם, ובחוטם היה נקב, וממנו היה מקלח הזרם, של המים או היין, מן הספל אל גגו של המזבח.

ומשם היה נשפך אל נקב שבגג המזבח, היורד לשיתין של המזבח, שהיו "עמוקים וחלולים מאד" [לשון רש"י].

וכיון שהמים זורמים דרך נקב במהירות, ואילו יין זורם באיטיות, עשו בשני הספלים שני נקבים בעלי רוחב שונה.

נקב אחד, של הספל המיועד לניסוך היין, היה נקב מעובה, ונקב אחד, של הספל המיועד לניסוך המים, היה דק.

זאת, כדי שיהו הנסכים שניהם, של היין ושל המים — כלין בבת אחת.

שני הספלים היו נתונים בסמוך לקרן הדרומית מערבית, סמוכים זה לזה.

הספל שהיה בצד מערבו של מזבח היה הספל של ניסוך המים.

והספל השני, שהיה סמוך לו, כלפי מזרחו של מזבח היה הספל של ניסוך היין.

ואם עירה ניסוך של מים לתוך ספל של יין, וכן אם עירה ניסוך של יין לתוך הספל של מים — יצא ידי חובת ניסוך.

רבי יהודה חולק על תנא קמא בשני דברים, והיה אומר: לא בצלוחית של שלשה לוגים מים היה מנסך, ולא רק בשבעת ימי חג הסוכות היה מנסך. אלא :

בלוג אחד של מים בלבד היה מנסך.

וכל שמונה הימים היה מנסך.

ג. ולמנסך, אומר לו הממונה: הגבה ירך, כדי שיראו הכל את ניסוך המים, ולא יחשדוך שאתה מן הצדוקים, שאינם מודים בניסוך המים.

לפי שפעם אחד נסך צדוקי אחד את המים על גבי רגליו, ולא נסכו לספל, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן.